

הוא כדי שלא נאמר שאף שמותר להתחיל, מכל מקום לכשתחשך צריך להפסיק מפני כבוד השבת (רא"ש שם, וראה גליין הש"ס. וראה רש"ש ודבר שמואל בדעת רבינו יחיאל וה"ד ישעיה).

רְצוֹנָה נִפְסִיק וְנִיחוּשׁ לְדַבְרֵי יְהוּדָה חֲבִירָנוּ - האם הינן מסכים שנחמיר כעת כדעת רבי יהודה ונפסיק את סעודתנו (תוס' הרשב"א משאנן). ויש שגרס 'וניחוש ליהודה' וכו', ופירש שרבי יהודה הפסיק את אכילתו [כשיטתו שצריך להפסיק משחשיכה], ורבן שמעון בן גמליאל חשש לכבודו של רבי יהודה, שיהיה עליו להמתין עד שיסיימו הם את סעודתם, ולכן שאל את רבי יוסי האם הוא מסכים להפסיק את הסעודה (בעל המאור. וראה מהר"ם חלאווה).

אֵלָא פּוֹרֵס מִפֶּה וּמִקֶּדֶשׁ - ופריסת המפה היא מחמת הקידוש, וכדין המבואר בגמ' להלן (ע"ב), שבכל שבתות השנה, אם הביא את השולחן ועליו הלחם לפני הקידוש, פורס מפה על הלחם ואחר כך מקדש [כדי שיהיה ניכר שהסעודה נעשית לכבוד שבת (מהרש"א)], ואף כאן, כיון שמאכלי הסעודה נמצאים על השולחן, צריך לפרוס עליהם מפה קודם שמקדש (רשב"ם בפי' ראשון).

ועוד יש לפרש, שפריסת המפה היא כעין סילוק השולחן, שכשם שלרבי יהודה צריך לעקור ולסלק את השולחן כדי שיחזור ויביאנו לכבוד שבת (ראה ביאורנו לעיל ד"ה מפסיקין), כך גם לשמואל, אף שלדעתו אין צריך לסלק את השולחן, צריך לפרוס מפה, כדי לסלק ולגלות את השולחן לכבוד שבת לאחר הקידוש (רשב"ם בפי' שני). ולדרך זו, יש שפירש שצריך לברך עתה ברכת המזון על האכילה שאכל קודם פריסת המפה (מהרש"א בדעת רשב"ם), ויש שפירשו, שאינו מברך ברכת המזון, ומפסיק בפריסת מפה בלבד (תוס' רי"ד; רבינו דוד) [ומכל מקום כשחוזר לסעודתו לאחר הקידוש, צריך לחזור ולברך המוציא (רי"ף; רמב"ן במלחמות; רא"ש י, ב), שכיון שהיה אסור לאכול קודם שיקדש ונתחייב להפסיק את אכילתו, כשחוזר ואוכל צריך לחזור ולברך (השגת הראב"ד על בעל המאור). ויש סוברים, שאינו צריך לברך המוציא, משום שאכילתו לאחר הקידוש היא המשך של אכילתו הראשונה (בעל המאור; פסקי הרי"ד)].

ויש שפירש, שפריסת המפה היא לסימן, שמשעה שקידש היום אסור להמשיך ולאכול בלא קידוש (פסקי רי"ד).

■ להלכה, בערב שבת מותר מעיקר הדין להתחיל לאכול כל היום [כרבי יוסי] (שו"ע או"ח רמט, ב. וראה שם שמצוה להימנע מלקבוע סעודה מתשע שעות). ומכל מקום, אם התחיל מבעוד יום וקידש עליו היום, יפסיק את אכילתו ויפרוס מפה על הפת ויקדש [כשמואל], ולאחר הקידוש יסיר את המפה ויגלה את הפת, כדי שיהיה ניכר שהסעודה באה לכבוד שבת [כרשב"ם בפי' ראשון] (שו"ע שם רעא, ד, ומשנ"ב שם, טו. וראה שם פריטס נוספים).

וכן בערב הפסח, אם התחיל לאכול בהיתר, כגון שאכל מצה עשירה קודם שעה עשירית וממשכה סעודתו עד שחשיכה, משקידש היום צריך להפסיק את אכילתו ולפרוס מפה ולקדש [כשמואל] (שו"ע שם תעא, ג, ומשנ"ב שם, כא. וראה שם פריטס נוספים).

מִפְסִיקִין לְשִׁבְתוֹת דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה - אם התחיל לאכול בהיתר קודם המנחה, ואכל עד שתחשך, מפסיק את סעודתו, כלומר, עוקר את השולחן ומסלקו, ומברך ברכת המזון, ואחר כך מקדש (רשב"ם ד"ה מפסיקין, וד"ה לא כר' יהודה; תוס' ד"ה מפסיקין). והטעם שצריך להפסיק, כדי להבדיל בין סעודות חול לסעודות שבת (רשב"ם להלן קה, א ד"ה לא צריכיתו; פסקי הרי"ד), שכאשר יחזיר את השולחן לאחר שסילקו, הרי הובא לכבוד שבת (רבינו דוד ד"ה אלא פורס, וכע"ז ברא"ש י, ב).

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֵין מִפְסִיקִין, אלא גומר את סעודתו ומברך ברכת המזון, ואחר כך מקדש. ונחשב 'קידוש במקום סעודה', כיון שמקדש מיד לאחר הסעודה, וסעודה זו נחשבת כסעודת שבת (תוס' ד"ה רבי יוסי. וראה מחצית השקל רעד, ב, שסעודה זו אינה עולה למנין שלש סעודות, וצריך לאכול ביום סעודה נוספת, וראה מנחת שלמה). ויש שסובר, שאינו נחשב 'קידוש במקום סעודה' מחמת הסעודה שאכל קודם הקידוש, אלא צריך להמשיך ולאכול את סעודתו לאחר הקידוש כדי שיחשב 'קידוש במקום סעודה' (רא"ש י, ז). ויש שפירש, שלדעת רבי יוסי אין צריך שהקידוש יהיה במקום סעודה (תוס' רי"ד להלן קב, א).

ומה שאמר רבי יוסי שאין מפסיקים, היינו כשהתחילו לאכול בהיתר, אבל אם התחילו באיסור, מודה רבי יוסי שמפסיקים (תוס' ד"ה אין, וראה מהרש"א). ואף שרבי יוסי מודה שאסור להתחיל בסעודה בערב הפסח [כמבואר בגמ' לעיל (צט, ב)], אם התחיל בהיתר ונמשך עד שחשכה אינו צריך להפסיק, שכיון שכבר עוסק באכילה, בני מעיו פתוחים, ולא יבוא לידי אכילה גסה (רבינו דוד; ח"י הרי"ד).

ומשום קידוש היום אינו צריך להפסיק, אף שחיובו מדאורייתא, כיון שבדיעבד יכול לקדש גם ביום, ובשהות ממושכת כל כך אין לחשוש שיפגע ולא יקדש (תוס' סוכה לח, א ד"ה מאי, בתי ראשון), או שכיון שעוסק בסעודת שבת, אין לחשוש שמא יתעצל ולא יקדש (שם בתי שני). ויש שסובר, שאין זו קולא מיוחדת בקידוש היום, אלא גם בשאר מצוות אם התחיל לאכול לפני שהגיע זמן, אינו צריך להפסיק (ר"ן סוכה שם).

ודוקא בערב שבת פסק רבי יוסי בר חנינא כרבי יוסי שאינו צריך להפסיק, אבל בערב פסח פסק כרבי יהודה שצריך להפסיק, כדי שלא לשנות את סדרן של ארבע הכוסות [-קידוש, הגדה, ברכת המזון, הלל], שאם לא יפסיק, נמצא שישתנה את הכוס של ברכת המזון ותחילה (חתם סופר, ע"פ תוס' ד"ה רבי יוסי).

וממה שרבי יוסי בר חנינא פסק כרבי יוסי לענין הפסקה, משמע שלענין להתחיל לאכול לכתחילה אין הלכה כמותו, שאילו היתה הלכה כמותו גם לענין להתחיל לאכול לכתחילה, כל שכן שלענין הפסקה הלכה כמותו, ולא היה צריך לומר זאת (תוס' ד"ה אין, בשם רבינו יחיאל, וראה שם בשם הב"ה; רא"ש י, ב, בשם ה"ר ישעיה מטרנאי). ויש שסוברים, שאף לענין להתחיל לאכול לכתחילה בערב שבת הלכה כרבי יוסי (רשב"ם ד"ה אמר; לר' רא"ש שם, והביא שכן דעת ר"י), ומה שהוצרך רבי יוסי בר חנינא לומר שהלכה כמותו בהפסקה,